

Kunstnernes gode hjelper

- Hitler som fugleskremsel, det var modig, det, av Erling Enger å male ham slik i 1944. Johan Stray, som nylig feiret 35-årsjubileum for sitt Galleri 27 i Oslo, guider oss i sin private kunstsamling i leiligheten i Oslo. Veggene har ikke plass til flere bilder. Gulvene blir mindre og mindre, der kunsten eter seg utover i dype stabler. Det tar tid å feste blikket på de enkelte verk.

31. JULI 1998 KL. 8.22

Av HARRIET EIDE

Mange av bildene er kjøpt for å hjelpe kunstnere til å overleve, andre er gaver, resten er bilder, brukskunst og skulpturer han har samlet siden han dro til Paris for en menneskealder siden, der han gikk fra galleri til galleri med sin skolefransk for å kjøpe Picasso-grafikk.

- Til slutt fant jeg ett. Hadde jeg hatt penger nok, kunne jeg kjøpt et nesten ubegrenset antall. Da jeg seinere ville starte kunstgalleri, var det naturlig å begynne med Picasso, men jeg valgte hans keramikk. Jeg solgte keramikfatene hans for 1500 kroner stykket, i dag koster de 35000. Selv har jeg ingen igjen, bare en liten mugge Picasso har laget.

Den krangler om plassen øverst på en bokhylle. Ikke en millimeter er til overs noe sted. Leiligheten må være rengjøringshjelpers skrekk. På toppen av en annen hylle, over bunker med papirer, vakler en original William Blake-etsning, uten glass og ramme.

- Jeg burde visst gjøre noe med det, sier Johan Stray, rørende upraktisk. Når dørhåndtaket til toalettet løsner akkurat mens vi er der, blir han lykkelig, fordi det blir skrudd på igjen. Han bor alene, valgte ungkarlivet og steller seg sjøl.

- Kunst er viktigere enn mat, sier Johan Stray.

- Men du blir ikke mett av kunst?

- Jo da, av dårlig kunst.

Johan Stray var opprinnelig sakfører fra Arendal, men droppet jusen og åpnet Galleri 27, et av hovedstadens eldste, og blant de få som har overlevd over tid. Han har hatt en sjelden nese for talenter, flere av landets ledende billedkunstnere debuterte hos ham. Han oppdaget dem på Høstutstillinger og andre store mønstringer og inviterte dem til å stille ut, Arne Bendik Sjur, Bjørn Ransve, Bjørn Carlsen, Per Kleiva, Carl Oscar Schelbred, Oddvar Torsheim blant dem.

- Hva fikk deg til å velge kunst - impulser i barndoms miljøet?

- Det var ikke antydning til kunstmiljø i Arendal den gang. Jeg vet ikke hvorfor. Begynte å tråle kunstutstillinger.

- Din første store kunstopplevelse?

- Bilder av Teddy Raude. Hun hadde en stillferdig utstilling i Galleri Per, antakelig på slutten av førtitallet. Frontale bilder av personer som berørte meg sterkt. Men jeg hadde ikke råd til å kjøpe. På trikken hjem, den gang satt man på benker vis-à-vis hverandre på trikken, så jeg på medpassasjerene. Teddy Raudes personer var der alle sammen. Jeg måtte tilbake til galleriet og kjøpe.

Akkurat det bildet får vi ikke se i hjemmet hans. Det er på utlån til Samtidskunstmuseet. Der hvor bildet vanligvis henger, er det et hull i vegg. Raude har fått plass der for å dekke det. Stray har sine egne måter å løse praktiske problemer på. Derfor har han også to TV-apparater stående bak hverandre. Det ene i bruk, det andre for å fylle en tom blomsterkasse.

- Jeg egner meg ikke til å vanne blomster og slikt. Den gamle TV-en var det eneste jeg hadde som var stort nok til å dekke kassen.

Alderen har begynt å innhente Johan Stray, helsa er sviktende, han leder ikke lenger Galleri 27 på fulltid. En assistent er på plass i galleriets siste adresse i Kr. Augusts gate. Siden det ble startet i Pilestredet 27, har det hatt opphold både i Kongens gate og Fred. Olsens gate.

Johan Stray er langt over 70, men ansiktet er fortsatt glatt som pikekinn. Bak nærsynt-briller er øynene snille, nesten troskyldige.

Han er snill, for snill, kanskje. Derfor har han også mistet mange kunstnere til andre gallerier. Han bandt dem ikke til sitt, slik noen gjør.

- Problemet er ikke å finne gode kunstnere, men å holde på dem. Poenget med galleridrift er jo også å tjene såpass med penger at man får råd til å ta inn nye kunstnere. Jeg fikk fram mange malere, hjalp dem underveis og skaffet dem kunder. Så forsvant de. Det kan ha sammenheng med at det første lokalet til Galleri 27 var lite. Men kunstnerne sa aldri det til meg. Det passer ikke mitt sinn å være tøff. Den eneste som har vært trofast gjennom 30 år, er Arne Bendik Sjur.

Han snakker til gjengjeld nydelig om Johan Stray.

- Han stiller virkelig opp for oss kunstnere, også når vi personlig trenger ham. Han har betydd utrolig mye for oss. Johan Stray er skikkelig. Jeg føler varme for ham, sier Sjur.

- Slåss galleriene seg imellom?

- Noe kiving blir det, jeg kan likevel ikke si at vi er erkefiender. Men et par erkekolleger har jeg, sier Stray. For det finnes metoder jeg kan være foruten.

- Du har ikke bare tenkt penger?

- Tenker man *bare* pengeplassering, tenker man galt. Du må også ha evnen til å bli glad i kunst, og evnen til å se. I dag orker jeg ikke lenger selv å farte så mye rundt på utstillinger for å lete etter talenter. Jeg bruker gode kunstnervenner som gir meg råd og tips.

- Hvem blant dine funn er du stoltest av?

- Det må vel bli Arne Bendik Sjur. Og Esther Maria Bjørneboe, som nylig stilte ut hos oss. Så venter jeg meg mye av Carl Oscar Schelbred, Sunniva Krafft og Christopher Rådlund.

Schelbred har en hel vegg alene i Strays leilighet, pluss bra med gulvplass.

- Hva synes du om myndighetenes støtte til billedkunstnere?

- Smålig. Man kan ikke sammenlikne kunststudenter med andre. Når kunstnerne er ferdig med utdannelsen, venter dem ingen fast lønn. Kunstnere må få økonomisk frihet til å utvikle seg. Kunstfagstipendiet ble for øvrig innført like etter en skandale i Galleri 27. En ung kunstner skulle stille ut, og namsmannen kom for å beslaglegge bildene, fordi kunstneren skyldte penger til Lånekassen. Jeg anbefalte namsmannen å heller ta pant i kunstnerens oppgjør, for namsmannen ville ikke tjene så mye ved å selge bildene raskt unna på auksjon. Og namsmannen lot bildene henge.

Men da dette ble kjent gjennom avisene, sviktet publikum med tanke på at de kunne få bildene billigere seinere. Det satte fart i diskusjonen om nye stipendieordninger.

- Den største kunstner for deg?

- Det må bli Picasso. Eller kanskje Chagall.

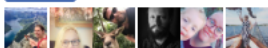
- Hvorfor finnes ikke Chagall på veggene dine?

- Han står på gulvet.

P.S. Vi fant Chagall på en vegg også. I en krok bak gangdøra. Kanskje var det et hull der?

Lik Dagbladet Kultur på Facebook

Like Marita Berg and 24K others like this.

DEL PÅ FACEBOOK

FØLG DAGBLADET PÅ INSTAGRAM

RAPPORTER OM FEIL I ARTIKKELEN?